

RYSZARD TOMCZYK

Szczecin

**WSPÓLPRACA PARLAMENTÓW REGIONALNYCH
W OBSZARZE POŁUDNIOWEGO BAŁTYKU**

Basen Morza Bałtyckiego od wieków był obszarem intensywnej działalności gospodarczej i przenikania się kultur. W wymiarze historycznym należy wskazać na aktywność w tym zakresie mieszkańców południowego brzegu Bałtyku. Była ona determinowana zmiennymi losami, kształtowaniem się granic lądowych, podporządkowaniem różnym ośrodkom władzy państwowej, wreszcie procesami urbanizacyjnymi zachodzącymi na wybrzeżu. Ze zmiennym natężeniem ważną rolę w regionie południowego Bałtyku odgrywały również państwa skandynawskie. Ukształtowana w okresie transformacji z końca XX w. struktura powiązań przestrzennych, w wymiarze administracyjno-politycznym, gospodarczym i kulturowym, została od 2004 r. pogłębiona w wyniku przystąpienia państw ze wschodnich terenów południowego Bałtyku do Unii Europejskiej.

Współcześnie obszar południowego Bałtyku zajmuje sześć państw unijnych: Dania, Niemcy, Polska, Litwa, Łotwa i Estonia, a spoza Wspólnoty – Rosja. Współczesna geopolityka i jej silne związki z globalnymi procesami zachodzącymi w sferze społeczno-gospodarczej determinują sytuację w obszarze południowego Bałtyku. Działania w ramach polityki gospodarczej, np. w zakresie bezpieczeństwa energetycznego (gazociąg Nord Stream, farmy wiatrowe na morzu) czy limitów połowowych ryb, wywołują kontrowersje, zarówno w stosunkach bilateralnych, jak i szerzej na arenie Unii Europejskiej. Kolejną sporną kwestią jest sprawa rozmieszczenia rakiet „Patriot” w Polsce, przy granicy z obwodem kaliningradzkim. W Moskwie jest to traktowane jako naruszenie warunków umowy pomiędzy Rosją a NATO. Niemniej problemy w relacjach na szczeblu

rządów krajowych czy Unii Europejskiej nie stanowią poważnego problemu we wzajemnych relacjach transgranicznych, w które są zaangażowane od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku miasta w ramach Związku Miast Bałtyckich¹, w pierwszym zaś dziesięcioleciu XXI w. – także regiony leżące w obszarze południowego Bałtyku. Regiony dążą obecnie do realizacji własnych projektów transgranicznych w oparciu o szersze wykorzystanie środków budżetowych Unii Europejskiej. Niniejszy artykuł jest próbą przybliżenia wspólnych działań podejmowanych na szczeblu regionów leżących w obszarze południowego Bałtyku.

W strukturze powiązań przestrzennych współpraca zagraniczna prowadzona przez władze regionalne w Unii Europejskiej jest postrzegana przez pryzmat integralnego rozwoju Wspólnoty, m.in. w ramach polityki spójności. Regiony leżące w obszarze południowego Bałtyku są bardzo zróżnicowane pod względem rozwoju gospodarczego i dochodu PKB *per capita*. Pod tym względem dominują dwa niemieckie kraje związkowe: Hamburg i Szlezwik-Holsztyn. Zdecydowanie słabsza gospodarczo jest Meklemburgia-Pomorze Przednie. Polskie regiony nadbałtyckie – województwa: zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie – także należą do słabych gospodarczo. Pod względem PKB *per capita* nie przekraczają 75% średniej unijnej. Nie ulega wątpliwości, że sytuacja gospodarcza, potrzeby w zakresie infrastruktury transportowej większości regionów południowego Bałtyku – determinują potrzebę wspólnych, aktywnych działań programowych, kierowanych głównie pod adresem Unii Europejskiej, przy wsparciu władz centralnych poszczególnych krajów.

¹ Do Związku Miast Bałtyckich (*Union of the Baltic Cities*) należą miasta z dziesięciu krajów: Danii, Niemiec, Polski, Litwy, Łotwy, Estonii, Rosji, Finlandii, Szwecji, Norwegii. Związek został powołany do życia z inicjatywy Polski. Konferencja, podczas której przyjęto statut i wybrano przewodniczącego oraz jego dwóch zastępców, odbyła się 19–20 września 1991 r. w Gdańsku. W połowie pierwszej dekady XXI w. związek zrzeszał 102 miasta leżące na wybrzeżu Bałtyku, o łącznej liczbie 21 mln mieszkańców. Z polskich miast do związku należą: Szczecin, Międzyzdroje, Koszalin, Łeba, Chojnice, Reda, Gdynia, Gdańsk, Elbląg, Malbork, Pruszcz Gdański. Do celów Związku Miast Bałtyckich należą: rozwój współpracy i wymiany doświadczeń w dziedzinach aktywności samorządowej; reprezentacja interesów miast członkowskich przed władzami regionalnymi, krajowymi i Unii Europejskiej; zrównoważony rozwój obszarów leżących nad Bałtykiem, z uwzględnieniem ochrony środowiska, oraz przestrzeganie zasad sprawiedliwości społecznej. Związek ma status obserwatora w Radzie Państw Morza Bałtyckiego, Konferencji Parlamentarnej ds. Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego, Komisji Helsińskiej, Kongresie Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy oraz Komitecie Regionów. Współpracuje z innymi organizacjami bałtyckimi, m.in. z Siedmioma Wyspami Morza Bałtyckiego, Współpracą Subregionalną Państw Morza Bałtyckiego, Komisją Morza Bałtyckiego Konferencji Peryferyjnych Regionów Morskich Europy. Sekretariat Związku Miast Bałtyckich znajduje się w Gdańsku. Szerzej zob.: A. Zygierewicz, *Związek Miast Bałtyckich*, Biuro Studiów i Ekspertyz Sejmu RP, nr druku 1117, Warszawa, styczeń 2005; <http://www.ubc.net>.

Współpraca regionów obszaru południowego Bałtyku oparta jest zarówno na wewnętrznych (krajowych i regionalnych) regulacjach prawnych, jak i na międzynarodowych aktach normatywnych, ratyfikowanych przez poszczególne państwa. Po reformie administracyjnej przeprowadzonej w Polsce w 1998 r. i powołaniu do życia samorządów województw polskie regiony aktywnie realizują współpracę zagraniczną, w wymiarze zarówno organów wykonawczych (zarządów), jak i organów uchwałodawczych (sejmików). Ze względu na położenie geograficzne polskie regiony z obszaru południowego Bałtyku współpracują z pobliskimi sąsiadami. Na przykład Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uznał, że *obszar Bałtyku jest jednym z najszybciej rozwijających się regionów Unii Europejskiej, w szczególności w dziedzinie nowych technologii i energii odnawialnej, gospodarki morskiej oraz ochrony środowiska*². Dlatego województwo zachodniopomorskie pierwsze porozumienie o współpracy podpisało ze szwedzkim regionem Skania, niemieckim krajem związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie, z rosyjskim obwodem kaliningradzkim oraz z litewskim regionem Kłajpeda. Partnerami w ramach współpracy zagranicznej dla województw pomorskiego i warmińsko-mazurskiego są również regiony z obszaru południowego Bałtyku. Także w innych krajach nadbałtyckich regiony priorytetowo traktują współpracę zagraniczną w basenie Morza Bałtyckiego. Na przykład mówi o tym konstytucja kraju związkowego Meklemburgia-Pomorze Przednie. Artykuł 11 tej konstytucji głosi, iż w ramach kompetencji nadanych temu krajowi Meklemburgia-Pomorze Przednie czyni starania w celu urzeczywistnienia integracji europejskiej i wspiera rozwój współpracy transgranicznej, w szczególności w rejonie Morza Bałtyckiego³. To właśnie władze parlamentu regionalnego Meklemburgii-Pomorza Przedniego zainicjowały w 2003 r. współpracę organów uchwałodawczych szczebla regionalnego obszaru południowego Bałtyku. W październiku tegoż roku na zaproszenie prezydenta parlamentu Meklemburgii-Pomorza Przedniego, Sylvii Bretschneider, przybyli na konferencję „Perspektywy współpracy transgranicznej w południowym basenie Morza Bałtyckiego po rozszerzeniu Unii Europejskiej na wschód”, zorganizowaną w Neubrandenburgu, przedstawiciele parlamentów regionalnych: Szlezwika-Holsztynu, zachodniopomorskiego i pomorskiego. Ważnym krokiem na drodze do zacieśniania współpracy parla-

² *Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Zachodniopomorskiego*, uchwała nr XXVI/269/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z 2.12.2008 r.

³ *Interregionale Zusammenarbeit der Parlamente im südlichen Ostseeraum*, <http://www.landtag-mv.de> (data dostępu 12.10.2010).

mentów regionalnych była konferencja w Gdańsku, zorganizowana 25–27 kwietnia 2004 r. Podczas tej konferencji przedstawiciele czterech regionów (Szlezwik-Holsztyn, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Zachodniopomorskie i Pomorskie) powołali Forum Parlamentów Południowego Bałtyku. Przyjęto wspólną deklarację o międzyregionalnej współpracy. Znalazły się w niej główne zadania planowanej współpracy: znalezienie wspólnych cech i priorytetów dla obszaru południowego Bałtyku, które zmierzałyby do wzmocnienia tego regionu; wykorzystanie instrumentów europejskiej polityki strukturalnej w sektorach społeczno-gospodarczych, które są w obszarze zainteresowania parlamentów będących członkami Forum; wspólne dotarcie do nowych rynków i powiększenie strefy wpływów oraz osiągnięcie efektu synergii na poziomie regionalnym; realizacja polityki spójności w ramach polityki regionalnej Unii Europejskiej z uwzględnieniem tożsamości i poszanowaniem różnic. Podczas konferencji uzgodniono m.in. wdrożenie wspólnego polsko-niemieckiego projektu młodzieżowego. Konferencję w Gdańsku przyjęło się nazywać I Forum Parlamentów Południowego Bałtyku.

Organizacji kolejnego, II Forum podjęło się województwo zachodniopomorskie. Spotkanie czterech reprezentantów organów uchwałodawczych odbyło się 18–21 września 2004 r. w Międzyzdrojach. II Forum Parlamentów Południowego Bałtyku przebiegało pod hasłem „Priorytety polityki regionalnej: strukturalnej, turystycznej i młodzieżowej”. Udział w konferencji wzięło 140 przedstawicieli z pięciu regionów (jako obserwatorzy uczestniczyli również delegaci regionu Skania ze Szwecji), w tym znaczna grupa młodzieży. Dyskutowano na temat nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2006–2013. Zgodnie z tematyką konferencji omawiano założenia polityki strukturalnej, politykę spójności. Ważnym punktem dyskusji była perspektywa rozwoju turystyki, wreszcie kierunku współpracy młodzieżowej. Wszystkie te kwestie były przedmiotem dyskusji w grupach warsztatowych, eksperckich. Efektem konferencji w Międzyzdrojach była rezolucja podpisana przez przedstawicieli parlamentów czterech regionów. W zakresie polityki strukturalnej II Forum Parlamentów Południowego Bałtyku zwróciło się w rezolucji do samorządów województw i rządów krajów związkowych, członków Parlamentu Europejskiego i Komitetu Regionów o sprawdzenie wszystkich możliwości i wsparcie działań, aby za pomocą transgranicznych środków pomocowych wspólnie budować potencjał rozwojowy obszaru Morza Bałtyckiego. W ramach wspólnej polityki turystycznej II Forum widziało konieczność wspólnego wykorzystania europejskich możliwości w dziedzinie

kształcenia i doskonalenia zawodowego osób działających w branży turystycznej, zatrudnianych w sektorze turystyki międzynarodowej; współpracę w obrębie spójnej transgranicznej infrastruktury transportowej, w celu poprawy atrakcyjności turystycznej regionów; uwzględnienie zasady zrównoważonego rozwoju w zachowaniu wartości środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. W zakresie rozwoju turystyki w regionach południowego Bałtyku autorzy rezolucji apelowali do władz wykonawczych (niemieckich rządów krajowych i polskich zarządów województw) o wspólne działania marketingowe. W zakresie polityki młodzieżowej rezolucja II Forum wyraziła zamiar inicjowania wspólnych międzyregionalnych projektów w ramach programu „Młodzież w akcji 2007–2013”, wykorzystując środki finansowe z unijnej perspektywy finansowej. W rezolucji znalazły się zapisy o dalszej wymianie młodzieży, szkołach partnerskich i tworzeniu regionalnych rad młodzieżowych⁴.

W Międzyzdrojach uzgodniono, że gospodarzem kolejnej konferencji będzie Meklemburgia-Pomorze Przednie. III Forum odbyło się w miejscowości Binz na wyspie Rugia w dniach 18–20 września 2005 r. Do uczestnictwa w jego pracach zgłosiły swój akces Rada Regionu Skania i Duma Okręgu Kaliningradzkiego. W konferencji wzięło udział ponad pięćdziesięciu przedstawicielei parlamentów z sześciu regionów oraz trzydziestu delegatów młodzieży. Główną problematyką obrad była polityka strukturalna w aspekcie rozwoju turystyki i spójności. Podjęto próbę wypracowania strategii w zakresie turystyki południowego Bałtyku. Nowym elementem była polityka morska (grupa robocza pracowała pod hasłem „Integralna polityka morska Unii Europejskiej”). Młodzież reprezentująca sześć regionów uczestniczyła w warsztatach dotyczących spraw polityki młodzieżowej, mogła również brać udział w pracach pozostałych grup roboczych. Za organizację programu dla młodzieży odpowiadał w Binz Sekretariat ds. Młodzieży województwa zachodniopomorskiego oraz Bałtycki Sekretariat ds. Młodzieży kraju związkowego Szleszwik-Holsztyn. W końcowej rezolucji z III Forum uznano turystykę za najważniejszą dziedzinę rozwoju regionów południowego Bałtyku. Podkreślono, że w turystyce tkwi istotny potencjał, który należy wykorzystać. Jako szczególnie atrakcyjne elementy produktu turystycznego w regionach wymieniono cykliczne imprezy, do których zaliczono: Dni Morza w Szczecinie, Jarmark Dominikański w Gdańsku, Kiloński Tydzień (*Kieler Woche*) oraz *Hanse Sail* w Rostocku, będący częścią *Balitic Sail*, odbywający się w kilku krajach bał-

⁴ Rezolucja II Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, Międzyzdroje, 20–21 września 2004 r.

tyckich w okresie lata, gromadzący setki żaglowców z całego świata. Jeśli chodzi o dostępność miejscowości turystycznych, rezolucja, podobnie jak ta z II Forum, podkreślała konieczność rozbudowy infrastruktury transportowej, a w zakresie promocji – potrzebę wspólnych działań marketingowych. W ramach polityki młodzieżowej ponownie akcentowano ważną rolę wymiany młodzieży oraz nauki języków. Rezolucja wskazała na znaczenie gospodarki morskiej dla rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów. W tym zakresie uczestnicy III Forum podkreślali potrzebę wsparcia instrumentalnego ze strony Unii Europejskiej. Jednocześnie dostrzegali konieczność dalszych prac nad wspólnymi programami z dziedziny polityki morskiej na kolejnym spotkaniu regionalnych parlamentów, które miał zorganizować parlament Szlezwika-Holsztynu⁵. Wymiernym efektem podjętej w Binz rezolucji były działania prowadzone przez kraj związkowy Szlezwik-Holsztyn w zakresie polityki młodzieżowej. Władze tego kraju złożyły do Brukseli wniosek aplikacyjny „Europejska aktywność obywatelska”. Młodzież miała możliwość odbycia wizyt studyjnych w poszczególnych regionach i poznania działalności poszczególnych instytucji samorządowych w ramach programu „Młodzież, region i parlament”. Było to zgodne z postulatami zgłaszanymi przez środowiska młodzieżowe w regionach. Młodzi delegaci III Forum szczególnie podkreślali, że należy znosić bariery dla wyjazdów młodzieży na staże, praktyki i kursy zagraniczne w regionach partnerskich.

IV Forum Parlamentów Południowego Bałtyku odbyło się 21–23 maja 2006 r. w Kilonii. Udział w nim wzięli delegaci władz uchwałodawczych dwóch regionów niemieckich (Szlezwika-Holsztynu i Meklemburgii-Pomorza Przedniego) oraz dwóch polskich (województw zachodniopomorskiego i pomorskiego). Głównym tematem dyskusji była zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej. Dyskusja toczyła się w trzech panelach: ochrona morskiego środowiska i bezpieczeństwo na morzu; gospodarka morska, turystyka i rybołówstwo; edukacja morska, nauka i kształcenie zawodowe. W rezolucji z IV Forum delegaci kierowali do Komisji Europejskiej postulaty dotyczące polityki morskiej Wspólnoty. Uznając gospodarkę morską za sektor strategiczny, jako istotne wskazywali rozwijanie innowacyjnych technologii dotyczących statków, rozwój portów, budowę nowoczesnych centrów logistycznych i systemów bezpieczeństwa na morzu. Synergii potencjału morskiego traktowano w rezolucji jako strategiczne partnerstwo regionów. W tym zakresie zwracano uwagę, z jednej strony, na po-

⁵ *Resolution des III. Parlamentsforums Südliche Ostsee*, 18. bis 20. September 2005 im Ostseebad Binz auf Rügen, <http://www.landtag-mv.de> (data dostępu 15.10.2010).

trzebę wprowadzania nowych programów naukowo-badawczych, z drugiej zaś na kultywowanie tradycji związanej z morzem pośród społeczeństw regionalnych. Sprawy dotyczące polityki morskiej uznano za bardzo ważne i w rezolucji zapowiedziano dalszą dyskusję na ten temat w ramach kolejnego Forum Parlamentów Południowego Bałtyku. Również młodzieżowa grupa robocza, wyrażając zadowolenie z realizacji programu „Młodzież, region i parlament”, zapowiedziała dalsze prace na koncepcjami współdziałania młodego pokolenia⁶.

W dniach 20–22 maja 2007 r. odbyło się w Gdyni V Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, pod hasłem „Tradycja i innowacyjność w regionie Morza Bałtyckiego”. Udział w konferencji wzięło ponad stu przedstawicieli regionów niemieckich i polskich, w tym znaczna grupa naukowców i przedsiębiorców. Swoich delegatów przysłały również regionalne parlamenty ze Skanii i obwodu kaliningradzkiego oraz – po raz pierwszy – Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Te dwa ostatnie regionalne przedstawicielstwa zostały podczas gdyńskiej konferencji oficjalnie przyjęte w poczet Forum Parlamentów Południowego Bałtyku jako równoprawni członkowi. Dyskusja w Gdyni toczyła się w grupach roboczych: innowacyjna europejska zintegrowana polityka morska; zachowanie dziedzictwa kulturowego i jego różnorodność; przyjazna dla środowiska i konkurencyjna energia. W ramach dyskusji eksperckich podkreślano potrzebę rozwoju infrastruktury portowej ze względu na wzrost natężenia transportu morskiego na Bałtyku. W rezolucji z V Forum zapisano postulat wykreowania do 2015 r. regionu Morza Bałtyckiego w oparciu o odpowiednie programy Unii Europejskiej, jako obszaru pilotażowego, który łączy konkurencyjną gospodarkę morską z skuteczną ochroną ekosystemów. Ze względu na wzrastający ruch statków na Bałtyku delegaci domagali się wspierania budowy systemów nowoczesnej nawigacji, takich jak system nawigacji satelitarnej GALILEO wraz z systemem obserwacji GMES (*Global Monitoring for Environment and Security*). V Forum poparło kierunek, który przyjęły Rada Europejska i Komisja Europejska, zmierzając do powiązania polityki klimatycznej i energetycznej w ramach jednej zintegrowanej koncepcji. V Forum Parlamentów Południowego Bałtyku zaakceptowało oparcie gospodarki w Europie na wysokiej efektywności wykorzystania energii i niskim poziomie emisji gazów cieplarnianych oraz znaczne zwiększenie udziału energii odnawialnej w ogólnym rynku energetycznym Unii

⁶ „Der Beitrag der Südlichen Ostseeregion zu einer europäischen Meerespolitik”. *Schlussresolution*, 21–23 Mai 2006, im Schleswig-Holsteinischen Landtag, tamże.

Europejskiej do 2020 r. (koncepcja „Kraj energii 2020”)⁷. Podczas obrad w Gdyni powołano pod przewodnictwem władz regionu Meklemburgia-Pomorze Przednie grupę roboczą do spraw energii, złożoną z członków parlamentów regionalnych, z udziałem ekspertów. Międzynarodowe przesłuchanie ekspertów pracujących w tej grupie odbyło się 19–20 grudnia 2007 r. w Schwerinie i 24–25 stycznia 2008 r. w Szczecinie. Eksperti z Niemiec i Polski byli zgodni co do efektywnego wykorzystywania energii. Strona polska akcentowała wykorzystanie biomasy i energii odnawialnych. Podkreślając możliwość wykorzystania siły wiatru energii słonecznej i geotermii, eksperci wskazali na potrzebę wypracowania modelu, który prezentowałby istniejący potencjał w tym zakresie. Zdecydowanie lepiej rozeznani w problemie byli eksperci niemieccy. Federalne Ministerstwo ds. Środowiska jako cel postawiło redukcję o 40% emisji gazów cieplarnianych na terenie Niemiec do 2020 r. Wypracowało w tym zakresie pakiet ośmiu działań programowych. Dysponując środkami z programu wsparcia w kwocie miliarda euro oraz 31 mld euro z prywatnych źródeł, Niemcy zakładali, iż w wyniku tych inwestycji osiągną oszczędności w wysokości 36 mld euro⁸. Jest to przykład, że inwestycje w ochronę klimatu są opłacalne i jest to istotna determinanta pozwalająca optymalnie gospodarować energią.

VI Forum Parlamentów Południowego Bałtyku odbyło się 18–20 maja 2008 r. w Kołobrzegu. Udział w obradach wzięło ponad 160 uczestników, w tym politycy i pracownicy urzędów szczebla regionalnego oraz eksperci z regionów: Szlezwik-Holsztyn, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Zachodniopomorskie, Pomorskie, Warmia i Mazury, Kaliningrad, Skania. Dyskusja toczyła się w trzech grupach roboczych, które omawiały następujące tematy: polityka energetyczna uwzględniająca w szczególności kwestie energii odnawialnej oraz skutki zmian klimatycznych; zintegrowana polityka morska ze szczególnym uwzględnieniem eutrofizacji i bezpieczeństwa morskiego; badania naukowe w aspekcie utworzenia sieci współpracy między gospodarką, nauką oraz polityką regionalną. W Kołobrzegu kontynuowano dotychczasową dyskusję z poprzedniej konferencji w Gdyni oraz z posiedzeń Grupy Roboczej ds. Energii w Schwerinie i Szczecinie. W końcowej rezolucji, która po raz pierwszy została sporządzona również w języku rosyjskim, przyjęto polityczne rekomendacje dla regionu po-

⁷ *Rezolucja V Forum Parlamentów Południowego Bałtyku*, Gdynia, 20–22 maja 2007 r.

⁸ *Grupa Robocza do spraw Energii. I Międzynarodowe Przesłuchanie Ekspertów w dniach 19–20 grudnia 2007 r., Schwerin; II Międzynarodowe Przesłuchanie Ekspertów w dniach 24–25 stycznia 2008 r., Szczecin.*

łudniowego Bałtyku. W zakresie energii politycy regionalni akceptowali wzrost udziału energii odnawialnej (energia wiatrowa, energia pozyskiwana z biomasy, energia słoneczna oraz energia geotermalna) w całościowym bilansie energetycznym regionu do 2020 r. W tym zakresie rezolucja precyzowała 12 szczegółowych projektów. Zebrani w Kołobrzegu z uznaniem wypowiedzieli się o założeniach Komisji Europejskiej do programu „Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej” (*Niebieska księga*), wyrażając poparcie dla realizacji wspomnianej polityki również w obszarze Morza Bałtyckiego. Niemniej wskazali na konieczność dalszego doprecyzowania kształtu i realizacji *Niebieskiej księgi*. Ważne, szczególnie dla polskich regionów, ustalenia podczas VI Forum w Kołobrzegu poczyniono w sprawie priorytetowego rozwijania sektora transportowego w ramach przyszłej polityki morskiej jako istotnego ponadsektorowego pola tej polityki. W przyjętej rezolucji znalazły się polityczne zapisy o wsparciu dla *rozwoju małych i średnich portów krajów przyjętych do rozszerzonej strefy Schengen oraz intensywne włączenie ich do sieci połączeń transportowych południowego Bałtyku*⁹. W tym zakresie chodzi naturalnie o budowę nowoczesnych, o wysokich standardach, dróg lądowych (autostrady, drogi ekspresowe, linie kolejowe), o promy i turystykę morską. Innym ważnym czynnikiem była polityczna wola szeroko zakrojonych działań zmierzających do odbudowy zasobów rybnych Morza Bałtyckiego. Zadeklarowano podejmowanie prac prowadzących do ściślejszego powiązania gospodarki z nauką oraz dążenie do wzmocnienia pozycji władz regionalnych w kształtowaniu programów finansowych Unii Europejskiej.

Przedstawiciele sześciu regionalnych parlamentów opowiedzieli się za przyspieszeniem wprowadzenia w życie planu działań Unii Europejskiej dotyczących południowego Bałtyku. Dlatego postanowiono kontynuować prace w ramach interdyscyplinarnej, międzyregionalnej grupy roboczej, całość zaś problematyki ponownie omówić na kolejnej konferencji przedstawicieli organów uchwałodawczych regionów południowego Bałtyku. Grupa robocza „Strategia Morza Bałtyckiego” obradowała 14 października 2008 r. w Gdańsku, następnie 23 stycznia 2009 r. w Rostocku oraz 27–28 kwietnia 2009 r. w Stralsundzie¹⁰, wypracowując

⁹ *Badania naukowe czynnikiem integracyjnym i szansą rozwoju gospodarczego regionów Południowego Bałtyku. Rezolucja VI Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, Kołobrzeg, 18–20 maja 2008 r.*

¹⁰ *Sitzung der Arbeitsgruppe „Ostseestrategie” des Parlamentsforums Südliche Ostsee am 14. November 2008, Marschallamt der Woiwodschaft Pommern in Danzig; Sitzung der Arbeitsgruppe „Ostseestrategie” des Parlamentsforums Südliche Ostsee (PSO) am 23. Januar 2009, Bundesamt für Seeschifffahrt und Hydrographie in Rostock; Sitzung der Arbeitsgruppe „Ostsee-*

i precyzując stanowiska poszczególnych regionów wobec najważniejszych spraw zawartych w końcowej rezolucji z konferencji w Kołobrzegu oraz przygotowując problematykę kolejnego spotkania parlamentów w Schwerinie. Z grupą roboczą „Strategia Morza Bałtyckiego” współpracowali eksperci Komisji Europejskiej. To właśnie Komisja Europejska była odpowiedzialna za przygotowanie strategii i planów działania dla makroregionów w Europie, dlatego też 5–6 lutego 2009 r. w Rostocku-Warnemünde odbyła się ważna konferencja horyzontalna Komisji Europejskiej na temat strategii europejskiej. Grupa robocza „Strategia Morza Bałtyckiego” przedstawiła wówczas główne tezy dyskutowanej między regionami południowego Bałtyku strategii dla tego obszaru.

VII Forum Parlamentów Południowego Bałtyku odbyło się w stolicy regionu Meklemburgia-Pomorze Przednie 5–7 lipca 2009 r. Do Schwerina przybyło 140 przedstawicieli, w tym eksperci Komisji Europejskiej, działacze gospodarczy, naukowcy, urzędnicy i reprezentanci młodzieży. W obradach, poza dotychczasowymi reprezentantami sześciu regionów, brali udział również delegaci Rady Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg. Członkowie Forum wyrazili wolę przyjęcia hamburskiej rady jako pełnoprawnego członka. W obradach uczestniczyła także delegacja rady regionu Skania. Zgodnie z dotychczasowym kierunkiem prac międzyregionalnych konferencja na zamku w Schwerinie odbywała się pod hasłem „Realizacji strategii europejskich w regionie południowego Bałtyku”. Uczestnicy dyskutowali w trzech ważnych problemowych grupach roboczych: transport i energia; gospodarka morska i bezpieczeństwo morskie; turystyka i kultura. Pracowano pod pewną presją, gdyż zgodnie z harmonogramem prac Komisji Europejskiej główne założenia strategii południowego Bałtyku miały być przedstawione w Brukseli już 10 lipca 2009 r. Dlatego też VII Forum wezwało Radę Europejską i Parlament Europejski do uwzględnienia instrumentów administracyjnych i finansowych (głównie w drodze legislacyjnej), które dałyby możliwość wyrównania szans rozwojowych regionów południowego Bałtyku. Jednocześnie, po przyjęciu strategii dla tego regionu, delegaci parlamentów regionalnych zaapelowali do rządów krajów nadbałtyckich o wsparcie w jej realizacji. Głównym celem konstruowanej długofalowej strategii Unii Europejskiej, nad którą intensywnie pracowali eksperci i delegaci parlamentów południowego Bałtyku, ma być wzrost poziomu warunków życia mieszkańców. Aby cel ten zrealizować, należy według rezolucji przyjętej podczas VII Forum poprawić

funkcjonowanie rynku wewnętrznego na tym terenie, położyć szczególny nacisk na rozwój programów innowacyjnych, tworzenie klastrów oraz sieci małych i średnich przedsiębiorstw, wspieranie współpracy międzynarodowej i rozwoju naukowego. Bardzo ważny projekt, który ma spowodować dostępność i atrakcyjność regionu, to budowa transeuropejskich sieci transportowych. Przedstawiciele organów uchwałodawczych zaapelowali do rządów państw południowego Bałtyku o wsparcie działań regionów i ujęcie w strategiach narodowych koncepcji rozwoju portów morskich oraz budowy i modernizacji sieci połączeń z resztą kraju: drogowej, kolejowej i żeglugi śródlądowej (korytarzy transportowych południkowych i równoleżnikowych). Poza tym w rezolucji końcowej z VII Forum pojawił się postulat, aby w przyjętej przez Unię Europejską strategii wobec południowego Bałtyku projekty w zakresie transportu, energetyki, turystyki, zatrudnienia, ekologii i innych traktować jako „flagowe”. Regiony miałyby pełnić funkcje koordynatora podejmowanych działań¹¹.

Komisja Europejska przyjęła w 2009 r. strategię dla regionu Morza Bałtyckiego. Dokumentowi temu towarzyszyły komunikat Komisji skierowany do Parlamentu Europejskiego, Komitetu Regionów i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz strategiczne cele i zalecenia w zakresie polityki transportu morskiego do 2018 r. W ten sposób Unia Europejska podkreśliła jeden z czołowych priorytetów, jakim jest rozwój gospodarczy wybrzeży. Polityka morska – z racji 70 tys. km linii brzegowej, dostępu do czterech mórz i dwóch oceanów, a szczególnie z uwagi na 40% ludności mieszkającej w regionach nadmorskich – ma doprowadzić do wzrostu dobrobytu na tych obszarach. Rozwój przemysłu stoczniowego, transportu morskiego, energetyki morskiej, biotechnologii morskiej, ochrona ekosystemów i dziedzictwa kulturowego – to wyzwania, jakie stawia przed sobą Wspólnota¹². W tym procesie uczestniczyć powinny również regiony południowego Bałtyku. Zresztą aktywność Forum Parlamentów Południowego Bałtyku została dostrzeżona przez Komisję Europejską. Współpraca nad strategią rozwoju regionu uznano za przedsięwzięcie modelowe, a co ważniejsze, spełniając oczekiwania zawarte w rezolucjach Forum, Morze Bałtyckie zostało uznane również za region modelowy.

Dyskusja nad ważnymi zagadnieniami, istotnymi z punktu widzenia poszczególnych regionów południowego Bałtyku, nie zakończyła się na konferencji

¹¹ *Rezolucja VII Forum Parlamentów Południowego Bałtyku*, Schwerin, 5–7 lipca 2009 r.

¹² *Morze siłą napędową Europy*, „Biznes i Ekologia” 2010, nr 87.

w Schwerinie czy na koncepcjach przyjętych przez Unię Europejską. Należy podkreślić, że szczególnie dla regionów polskich i obwodu kaliningradzkiego ważne są korytarze transportowe, które powinny być realizowane w bliskiej perspektywie czasowej. Stąd też kolejne spotkania grup roboczych w Olsztynie (4–6 listopada 2009 r.), Kadynach (21–23 lutego 2010 r.), Hamburgu (24–25 marca 2010 r.) i Kilonii (21–23 kwietnia 2010 r.) w znacznej części były poświęcone rozwojowi infrastruktury i transportu w regionach południowego Bałtyku. Poza tym w trakcie posiedzeń eksperckich grup roboczych do istotnych, diskutowanych problemów należy zaliczyć planowanie przestrzenne na morzu, zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną, rozwój regionalny i ochronę środowiska naturalnego w siedmiu regionach (Zachodniopomorskie, Pomorskie, Warmińsko-Mazurskie, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Hamburg, Schlezwik-Holsztyn, Kaliningrad). Wszystkie te kwestie były przedmiotem debaty, która odbyła się podczas VIII Forum Parlamentów Południowego Bałtyku 21–23 maja 2010 r. w Elblągu. Dyskusja na konferencji w Elblągu toczyła się pod hasłem „Środowisko naturalne a rozwój cywilizacyjny na południowym Bałtyku”. Poza siedmioma członkami sygnatariuszami udział w obradach brali delegaci rady regionu Skania. W stanowisku politycznym, wyrażonym w rezolucji przyjętej na zakończenie konferencji elbląskiej, wyraźnie widać daleko idący kompromis, na jaki wyraziły zgodę regiony polskie. Udzieliły one wsparcia projektowi „SoNorA” (*South-North-Axis*). Przypomnijmy, że program ten ma na celu stworzenie korytarza rozwojowego Adriatyk–Bałtyk w ramach Transeuropejskiej Osi Transportowej 1 (z Włoch przez Monachium, Erfurt, Halle/Lipsk, Berlin, Rostock do Skandynawii, z uwzględnieniem Sassnitz). W ramach tego projektu ma nastąpić przedłużenie korytarza transportowego 22 (z Pragi przez Drezno do Berlina, przy poprawie skomunikowania Halle/Lipska i Magdeburga). Przedsięwzięcie pod względem inżynierii finansowej ma być realizowane w ramach programu INTERREG IV Central Europe (od Adriatyku do Bałtyku) i programu INTERREG IV B (w północnej części od Berlina przez Meklemburgie-Pomorze Przednie, cieśninę Öresund do Sztokholmu i Oslo). Uzupełnieniem tak planowanej inwestycji ma być korytarz transportowy oparty o Wisłę, przez Warszawę do Gdańska. W tej sytuacji koncepcja Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65), od Szwecji do Chorwacji, którego osią byłaby Odra, lansowany przez polskie województwa graniczące z Niemcami – nie zostanie wcielona w życie. Rezolucja podpisana przez przedstawicieli parlamentów regionalnych w Elblągu mówi bardzo ogólnie o połączeniu portów południowego Bałtyku w ramach zagospodarowania *peryfe-*

ryjnych obszarów państw Morza Bałtyckiego poprzez transeuropejskie korytarze lądowe o odpowiedniej przepustowości¹³. Jeden z niewielu konkretnych zapisów, jakie znalazły się w rezolucji, to postulat włączenia do transeuropejskiej sieci transportowej tzw. korytarza północnego (*Via/Rail Hanseatica*). Biegnać on ma ze Szczecina przez Gdańsk, Elbląg, Kaliningrad oraz Olsztyn, Suwałki, Kowno, Rygę do Tallina. Odnośnie do szlaków wodnych zapisano w rezolucji rewitalizację drogi E70 (Noteć, Kanał Bydgoski, port w Elblągu). Inną kwestią pozostającą w dużym stopniu uogólnienia są tzw. zielone korytarze, m.in. lansowany przez województwo zachodniopomorskie „zielony korytarz” Odry. Ideę „zielonych korytarzy” ostatnio wspiera również Ministerstwo Infrastruktury. Naturalnie to ten organ rządu jest na arenie Unii Europejskiej koordynatorem działań związanych z korytarzami transportowymi na terenie Polski.

Polskie regiony nie mają, jak dotychczas, zbyt dużych sukcesów w zakresie współpracy zagranicznej w obszarze południowego Bałtyku. Pożytki mogą czerpać regiony niemieckie, których aktywność jest zsynchronizowana z działaniami podejmowanymi przez centralną administrację kraju, będącą skutecznym partnerem Komisji Europejskiej. Region zachodniopomorski, niezależnie od inicjatywy „SoNorA”, nadal zabiega o poparcie budowy Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego. 28 czerwca 2010 r. odbyło się w Szczecinie spotkanie ministrów infrastruktury z Polski, Szwecji, Węgier i Chorwacji. Ministrowie przyjęli deklarację poparcia dla Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego. Obecnie instytucje Unii Europejskiej pracują nad perspektywą finansową 2014–2020. Czy Polska i jej nadbałtyckie regiony wykorzystają swoją rentę geograficzną i okres ten będzie czasem realizacji wielu ważnych dla regionów i kraju przedsięwzięć – czas pokaże. Współpraca parlamentów regionalnych południowego Bałtyku nie ustaje. IX Forum odbędzie się w 2011 r. w Gdańsku, podczas obchodzonego w grodzie nad Wełtawą Europejskiego Dnia Morza.

DIE ZUSAMMENARBEIT DER REGIONALEN PARLAMENTE IM SÜDLICHEN OSTSEERAUM

ZUSAMMENFASSUNG

Die Entwicklung des südlichen Ostseeraumes wurde durch die Gestaltung der Festlandgrenzen, variable Machtzentren und schließlich durch die räumliche Vielfalt bestimmt.

¹³ Rezolucja VIII Forum Parlamentów Południowego Bałtyku, Elbląg, 21–23 maja 2010 r.

Die während der Umwandlung vom Ende des 20. Jahrhunderts gebildete Struktur der räumlichen Verflechtungen in Bezug auf den administrativen und politischen, wirtschaftlichen und kulturellen Bereich wurde seit 2004 infolge des EU-Beitritts der Länder aus den östlichen Gebieten des Ostseeraumes vertieft. Heute entwickeln die Regionen an der Südküste der Ostsee eine internationale Zusammenarbeit, die auf internen Regelungen und den EU-Rechtsvorschriften basiert. Die regionalen Parlamente sehen die internationale Zusammenarbeit als ein Element der integralen Entwicklung innerhalb der EU-Kohäsionspolitik an. Die Europäische Kommission hat im Jahr 2009 eine Strategie für den Ostseeraum vorgestellt. Zu den strategischen Zielen der Europäischen Union gehören in diesem Bereich der Seeverkehr und die wirtschaftliche Entwicklung des Küstenstreifens. Die Schwerpunkte sind die Entwicklung des Schiffbaus, der Meeresbiotechnologie, die Erhaltung von Ökosystemen und dem Kulturerbe. Aktiv in diesem Bereich ist das Parlamentsforum Südliche Ostsee. Diese Zusammenarbeit wurde von der Europäischen Kommission wahrgenommen und als Modellprojekt anerkannt.

Übersetzt von Karolina Pawlus